

AKİTLER

İrade Muhtariyeti (Hukuk Seçimi): Uygunacak hukukun taraflarca seçiminin serbest olması anlamına gelir.

Hukuk seçimi, ya sadece belirli maddi hukuka ilişkin olaylar için ya da farklı bir hukukun seçimi yoluyla taraf menfaatini gözeten emredici normlardan kaçınmayı engellemek için sınırlandırılır.

MÖHUK m. 24, 26, 27, 28 ve 29

Diğer hukuk alanlarında irade muhtariyeti objektif bağlama noktaları yanında yardımcı bir bağlama kuralı olarak yer almaktadır.

İrade
Muhtariyeti
Esası

Hukuk
Seçimi

Hukuk
Seçiminin
Yokluğunda
Uygulanac...

Akit
Statüsü'nü
n Kapsamı

Özel Akit
Tipleri

İrade Muhtariyeti Esası

MÖHUK m. 24 – "(1) Sözleşmeden doğan borç ilişkileri tarafların açık olarak seçtikleri hukuka tâbidir. Sözleşme hükümlerinden veya hâlin şartlarından tereddüde yer vermeyecek biçimde anlaşılabilen hukuk seçimi de geçerlidir."

Yabancı bir hukukun seçimi için, akdin bir yabancılık unsuru taşıması şart değildir. Zira "yabancı bir hukuk seçimi" ile, o hukuki ilişki yabancı unsurlu bir hukuki ilişki haline gelir.

Hukuk seçimi, maddi hukuka ait bir sözleşmenin tabi olacağı "hukuk düzeninin taraflarca belirlenmesi" anlam ve maksadını ifade eder.

Sözleşmenin
içeriği
(sözleşme
özgürlüğü ...

Sözleşmenin içeriği (sözleşme özgürlüğü ve sınırları)

Genel olarak sözleşme özgürlüğü
Sözleşme Özgürlüğünün Sınırları

- Sözleşme konusu emredici kurallara aykırı olmamalıdır
- Sözleşme konusu kamu düzenine aykırı olmamalıdır
- Sözleşme konusu kişilik haklarına aykırı olmamalıdır
- Sözleşme konusu ahlaka aykırı olmamalıdır.
- Sözleşme konusu 'imkansız' olmamalıdır.

Sözleşme özgürlüğünün sınırlarını aşmanın sonuçları

- Genel olarak
- Kısmi hükümsüzlük

Pratik
Olay

Pratik Olay

Üniversite öğrencisi Türk vatandaşı Ali maddi imkansızlıkları aşabilmek için Dubai'de özel bir hastanede böbrek nakli bekleyen İngiliz vatandaşı Helen adlı hastaya böbreklerinden birini 300.000 Avro'ya satar. Uygun bir böbrek bulduğuna çok sevinen aile hemen yazılı bir satım sözleşmesi yapar ve cayması durumunda 600.000 Avro cezai şart ödemesi gerekeceğini hüküm altına alır. Ali bu sözleşmeyi kabul edip imzalar ancak ameliyat günü korkuya kapılarak böbreğini satmaktan vazgeçtiğini bildirir. Aldığı parayı iade eder. Hasta Helen bir kaç gün sonra böbrek yetmezliği dolayısı ile vefat eder.

Helen'in ailesi Ali'ye maddi-manevi tazminat davası açabilir mi? Uygulanacak hukuk hangisidir?

Hukuk Seçimi

Hukuk seçimi tarafların açık veya örtülü irade beyanları ile yapılabilir. (MÖHUK m. 24/1) Hukuk seçimi belirli bir şekle bağlı değildir.

MÖHUK m. 24 – "(1) Sözleşmeden doğan borç ilişkileri tarafların açık olarak seçtikleri hukuka tâbidir. Sözleşme hükümlerinden veya hâlin şartlarından *tereddüde yer vermeyecek biçimde anlaşılabilen hukuk seçimi* de geçerlidir."

Hangi şartların, tarafların örtülü bir hukuk seçimi yaptıklarını gösterebileceğini tespit etmek zordur.

Tarafların gerçek iradeleri tespit etmek gerekir.

Örtülü
Hukuk
Seçimi

Meydana
gelmesi,
hükümleri
ve konusu

Maddi hukuk
kuralları
seçilmiş olur

Yapılma
Zamanı

Şartlı hukuk
seçimi

Örtülü Hukuk Seçimi

Tarafların örtülü hukuk seçimi yapmış olup olmadıkları hakkında, ancak akdin esasına ilişkin hükümlerden hareketle bir sonuca varılabilmesi mümkündür. Burada, akdin diğer hükümleriyle bertaraf edilemeyecek belirtilerden sonuç çıkarılabilir.

- Belirli bir hukukunun hükümleri
- Belirli bir hukuka dayanarak gerçekleştirilmiş genel işlem koşulları
- Açık hukuk seçimi yapılan diğer bir sözleşmeye gönderme yapmak
- Bir hukuk seçiminin yapılmış olduğu bir nevi başka sözleşmelerin bulunması

Meydana gelmesi, hükümleri ve konusu

Hukuk seçimi anlaşmasının meydana gelmesi ve hükümleri lex fori'ye tabi tutulmaz. Çünkü hukuk seçimi anlaşması yapıldığı anda hangi hukukun lex fori olarak hukuk seçimi anlaşmasına hakim olacağı önceden bilinemez. Hukuk seçimi anlaşması da, esas akde uygulanacak hukuka tabi olur.

Her hukuk nizamı, kaide olarak ***hukuk seçiminin konusu*** olabilir. İrade muhtariyeti bir bütün olarak emredici olan veya olmayan tekml hükümleri aynı şekilde kapsar.

İSTİSNA: Hukuk seçimini sınırlayan bazı akit tipleri, lex fori'nin müdahaleci normları.

Maddi hukuk kuralları seçilmiş olur

Hukuk seçiminde, prensip olarak seçilen hukukun kanunlar ihtilafı kuralı değil, fakat sadece maddi hukuk kurallarının seçilmiş olduğu kabul edilir.

Kısmi hukuk seçimini engelleyici geçerli bir sebep veya düşünce mevcut değildir.

MÖHUK m. 24 "(2) Taraflar, seçilen hukukun sözleşmenin tamamına veya bir kısmına uygulanacağını kararlaştırabilirler."

Yapılma Zamanı

Hukuk seçiminin yapılma zamanı konusunda sınırlama yoktur.

MÖHUK m. 24 "(3) Hukuk seçimi taraflarca her zaman yapılabilir veya değiştirilebilir. Sözleşmenin kurulmasından sonraki hukuk seçimi, üçüncü kişilerin hakları saklı kalmak kaydıyla, geriye etkili olarak geçerlidir."

Ex nunc: Geleceğe yönelik olarak

Ex tunc: Geçmişe etkili, geriye yürüyen.

Yapılan bir akittten 3. şahıs lehine bir talep hakkı doğması halinde, onun iştiraki olmaksızın bu müstesap hak kötüleşmez; ama iyileştirilebilir.

Şartlı hukuk seçimi

Yetkili mahkeme kaydına veya tahkim şartına bağlanmış olarak yapılan bir şartlı hukuk seçimi de geçerlidir.

Akdin yapıldığı anda tarafların kanunlar ihtilafı hukukuna ait bir hukuk seçimi yoluyla elde ettikleri ***hukuk nizamının sabitleşeceği*** veya sadece kanun ve içtihatlarla gelişmeye açık ***yaşayan*** bir hukuk nizamının tayin edilmiş olacağı hususunda kesin bir sonuca ulaşmak zordur.

Hukuk Seçiminin Yokluğunda Uygulanacak Hukuk

Tarafların açık veya örtülü bir hukuk seçimi yapmamış olmaları halinde, (MÖHUK m. 24/IV), sözleşmeden doğan ilişkiye, sözleşmenin kuruluşu anında, o sözleşmeyle "en sıkı ilişkili olan hukuk" uygulanır.

Sözleşmeler için genel bağlanma kuralı olarak kabul edilen "**en sıkı ilişki**" maddenin 4. fıkrasında "**karakteristik edim**" kavramında somutlaştırılmıştır. Ancak mevcut hal ve şartlar, sözleşmenin karakteristik edimin gösterdiği hukuktan başka bir hukuk ile "**daha**" sıkı bir ilişki içinde bulunduğunu gösteriyor ise, sözleşme bu hukuka tabi olur.

KARAKTERİSTİK EDİM: Sözleşmeye hukuki özelliğini veren, ona damgasını vuran edimdir.

MÖHUK
m. 24/IV

MÖHUK m. 24/IV

(4) Tarafların hukuk seçimi yapmamış olmaları hâlinde sözleşmeden doğan ilişkiye, o **sözleşmeyle en sıkı ilişkili olan hukuk uygulanır**. Bu hukuk, karakteristik edim borçlusunun, **sözleşmenin kuruluşu sırasındaki mutad meskeni hukuku**, ticarî veya meslekî faaliyetler gereği kurulan sözleşmelerde karakteristik edim borçlusunun **işyeri**, bulunmadığı takdirde **yerleşim yeri hukuku**, karakteristik edim borçlusunun birden çok işyeri varsa söz konusu **sözleşmeyle en sıkı ilişki içinde bulunan işyeri hukuku** olarak kabul edilir. Ancak hâlin bütün şartlarına göre sözleşmeyle **daha sıkı ilişkili** bir hukukun bulunması hâlinde sözleşme, bu hukuka tâbi olur.

Taşınmazlara
İlişkin
Sözleşmeler